

Dokument nr. 8:52

(2000-2001)

Forslag fra stortingsrepresentantene Hans J. Røsjorde, Per Ove Width og Per Sandberg om opprettelse av et fond for bevaring av festninger og andre militærhistoriske bygninger

Til Stortinget

Bakgrunn

Forslagsstillerne fremmer med dette forslag om at det skal opprettes et fond organisert som en uavhengig stiftelse som skal overta forvalteransvaret for en del festninger, anlegg, arealer og bygninger av historisk verdi, som i dag er eid av Forsvaret, og som ikke vil bli brukt aktivt i fremtiden. Forsvaret står i dag overfor en betydelig omorganisering hvor mange bygninger, som i dag benyttes til militære formål, vil bli overflødige. Forsvaret er i dag under et stort press på det økonomiske området og det vil derfor være mest riktig at Forsvaret blir fritatt for å sørge for drift og vedlikehold av disse festningene og andre militærhistoriske bygninger over sitt ordinære budsjett, med mulig unntak for bygninger i aktiv bruk. Ansvar for disse bør i fremtiden være et kulturhistorisk ansvar hvor utgifter til drift og vedlikehold ikke tynger Forsvarets budsjetter.

Forslagsstillerne vil i første rekke be om at det utredes om og hvordan et slikt fond kan opprettes, og hvor stort det bør være. Det bør videre vurderes om et slikt fond også bør ivareta vedlikehold og drift av andre kulturhistoriske bygninger som i dag sorterer under andre departementer. Forslagsstillerne er av den oppfatning at forvaltningen av fondet bør legges til en stiftelse.

Forsvarskomiteen behandlet i 1994 St. meld. nr. 54 (1992-1993) - Nasjonale festningsverk.

Forsvarskomiteen uttalte i Innst. S. nr. 82 (1993-1994) - om Nasjonale festningsverk: «Komiteen er enig i at festningsverkene som presenteres er mer nasjonale kulturminner enn forsvarsanlegg, og at det derfor faller naturlig å søke å oppnå et aktivt samspill mellom Forsvaret og det sivile samfunn for å bevare og videreutvikle disse kulturminner.» Videre sier komiteen: «Komiteen ser det som en fordel om man i fremtiden gjennomfører en utgiftsfordeling hvor kostnader relatert til den militære aktivitet føres over

Forsvarsdepartementets budsjett og de øvrige dekkes over andre departementers budsjetter eller fra andre kilder.»

Forslagsstillerne viser også til at det er en rekke forsvarsrelaterte samlinger som over tid vil kunne ha behov for å bli videreført under en paraplyorganisasjon.

Dette viser at forsvarskomiteen i lang tid har vært opptatt av å få til en bedre forvaltningsordning av disse eiendommene enn hva Forsvaret kan tilby i fremtiden.

National Trust

Forslagsstillerne mener at en mulig modell for organisering av et slikt fond kan være det britiske National Trust som i Det britiske samveldet har overtatt ansvaret for vern av bygninger og land.

National Trust er en britisk veldedig stiftelse som gjennom sitt eierskap bevarer for fremtiden bygninger og steder som har særlig historisk interesse eller stor naturskjønnhet. USA har en tilsvarende organisasjon med samme navn. Stiftelsen ble grunnlagt i 1895. Gjennom lover vedtatt av parlamentet (National Trust Acts 1907 og 1971) ble stiftelsen satt opp med sine første eiendommer og fond. Den mottar årlig nye bygninger og landområder, og arbeider også strategisk for å sikre vern av særlig interessante eiendommer. Stiftelsen er blitt høyt profilert på miljøspørsmål.

Stiftelsen overtar i første rekke ansvaret for bygninger som har et potensial for å finansiere seg selv ved aktiviteter og besøk på eiendommen. Det er også vanlig at en donert bygning følges ad med en bevilgning for fremtidig vedlikehold. Stiftelsen kan også selv fullfinansiere kjøp, men må være svært restriktiv med dette på grunn av størrelsen på de beløp som ofte er involvert.

National Trust er forpliktet til å arbeide for å forbedre allmennhetens tilgang til de vernede områder og bygninger, herunder for funksjonshemmede og grupper under utdanning.

Stiftelsen National Trust er en av Europas ledende bevaringsorganisasjoner, og beskytter gjennom sitt eierskap til 248 000 hektar land, herunder 600 miles med kystlinje. Landbrukseiendommer leies ut til 1100 bønder og en mengde hus leies ut til ferieføremål.

National Trust har i hele Storbritannia ca. 3 000 ansatte. Det har et råd som består av 26 representanter for bestemte interesser og 26 representanter som velges av medlemmene på årsmøtet, og et styre som leder arbeidet. National Trust har et hovedkontor i London og 15 regionkontorer.

Finansieringen av National Trust er helt uavhengig av offentlige tilskudd, og er finansiert henholdsvis av kontingent fra 2,64 millioner medlemmer, bidrag fra andre støttespillere (innen organisasjoner og næringsliv), arv, legater og frivillig innsats. Over 38 000 mennesker legger årlig inn ca. 2,25 millioner timer frivillig arbeid med eiendommene. Virksomheten til det ideelle National Trust er dermed meget omfattende.

Norsk organisering

Det ovenstående om National Trust er kun en skisse i forhold til hvordan noe liknende kan organi-

seres i Norge, og det vil selvfølgelig føre for langt å kopiere det britiske system punkt for punkt. Men likevel er det mye kunnskap om organiseringen av et slikt fond, som fungerer på en meget god måte, som vi kan benytte oss av i Norge.

Forslagsstillerne tenker seg at fondet i første rekke skal være et offentlig fond, men man bør også motivere private eiere av interessante objekter til å overføre disse til fondet eller å innlede et samarbeid med fondet. Det bør også vurderes om forvaltningen av Forsvarsmuseet med underliggende avdelinger bør legges inn under fondet.

Fondet bør ha en dimensjon som gjør det mulig at avkastningen av dette vil være stor nok til å danne en grunnfinansiering av virksomheten.

Fondet bør ha et eget styre som forvalter fondets virksomhet.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

Stortinget ber Regjeringen foreslå opprettelse og organisering av et fond, som skal ivareta vern og drift av festningsverk og andre bygninger av historisk verdi, som i dag eies av Forsvaret.

9. februar 2001